

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA” IEȘE ÎN FIECARE ZI.

Pe unu an 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe an 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorile nefrancoate nu se primesc. — Manuscrisele nu se retrămit.

N° 159.

Joi, 18 (30) Iuliu.

1885.

BrașovŪ, 17 (29) Iuliu 1885.

Trecură mai multe zile de când s'a publicat ordonanța-modelu a ministrului de culte și de instrucțiune dela 13 Iuliu a. c. privitoare la învățătoria români dela scôțele confesionale greco-catolice și greco-orientale. Nimeni nu pôte nega fatala importanță a acestui nou esemplar din bogata colecțiune de ordonanțe a d-lui Trefort, prin care ni se atacă dreptul de jurisdicțiune asupra scôlelor nôtstre, ce e garantat prin legile astăzi în vigore.

Cu tôte aceste advocații bisericeii, cei plătiți ca și cei neplătiți, tacu. Nimeni nu-și redică glasul în apărarea autonomiei bisericeii din nou amenințate. Nu scimă nimic despre părerile ce domnesc în cercurile nôtstre bisericeii superioare asupra ordonanței memorate a d-lui Trefort și despre atitudinea ce sunt decise a-o observa față cu ea. C'unu cuvânt în sferele superioare bisericeii domnesc o liniște, care destăptă îngrijirile nôtstre.

Ori dora prelații noștri găsesc nevinovată ordonanța ministrului Trefort, găsesc ei că dreptate au foile maghiare, când susțin, că „corect și legal” a procedat ministrul și că n'avem a ne teme de nimicirea autonomiei nôtstre?

Nu scimă nimic, n'amă auzit nimic. Pôte că tocmai în aceste momente înalții funcționari ai bisericeii părăsind locurile de recreare unde s'au fost retrasi, se află întruniți la Blașiu și la Sibiu și țin sfat mare, că ce și cum se răspundă ministrului Trefort.

Casul e destul de grav și așteptăm cu încordare să vedem ce pași vor întreprinde autoritățile nôtstre bisericeii pentru apărarea drepturilor lor. Și până atunci însă ne simțim dator de a examina acest cas puțin mai de aproape și de a cerceta dacă motivată și legală este ordonanța dela 13 Iuliu a ministrului Trefort.

Cetitorii noștri cunosc cuprinsul noului ordin ministerial. Prințensul se interdice autorităților nôtstre bisericeii de a mai destitui un învățator dela scôțele populare confesionale fără aprobarea prealabilă a ministrului.

Până acum această aprobare nu era de lipsă, autoritățile nôtstre bisericeii numiau și destitui învățătorii conform legii și normativelor lor, în mod de sine stătător. De acum li se restinge acest drept sub cuvânt, că s'au întâmplat unele casuri ca să fie destituiți învățătorii fără motive legale și „că asemenea casuri trebuie să se evite și dreptul de inspecțiune supremă trebuie să fie apărât în deplină măsură.”

Cât pentru pretinsele casuri de nemotivată destituire noi nu le cunoșcem și consistoriile nôtstre vor fi negreșit în pozițiune d'a ne informa mai de aproape despre aceste casuri, căci ministrul nu spune nimic în ordonanța sa. Ceea ce nu putem nicicum înțelege este strania împrejurare, că ministrul fără a fi încercat mai înainte de a îndrepta abuzurile, ce dice că s'ar fi comis la destituirea unor învățători, se folosește de câteva casuri spre a introduce o nouă prăcă, contrariă spiritului și literei legii care supune scôțele confesionale jurisdicțiunii și inspecțiunii consistoriilor și a sinodelor nôtstre.

Ceea ce privește „apărarea dreptului de supremă inspecțiune,” marginile până unde are să meargă această apărare sunt indicate destul de clar în articolul de lege XXXVIII din 1868 privitor la instrucțiunea publică în scôțele populare.

Dér d-lu Trefort are nisce idei foarte ciudate despre „supravegherea statului” și cumcă aceste idei nu începă nicicum în cadrul strimț alu legii vom arăta în numărul viitor.

Bugetul Ungariei pe 1886.

Din Pesta i se scrie diarului „Neue Freie Presse:“

„In săptămâna viitoare încep conferențele ministrilor pentru stabilirea definitivă a bugetului statului pe anul 1886. După svonurile răspândite până acum, contele Szápary va ave să porțe amară luptă pentru a reduce cererile colegilor săi la o măsură care se pôtă împăca cu finanțele țării. Ca de obicei și de astădată ministrul de comunicațiune are cele mai însemnate pretențiuni. Cu tôte că nu e nici un proiect mai mare pentru a crea căi ferate, totuși se vor propune pentru clădir de întregire și reparare pe căile ungare, nici mai multă nici mai puțină, decât 14 milioane. Putem aștepta cu încordare a se, cum va întâmpina ministrul de finanțe această esorbitantă cerere. Pentru regularea Dunărei la Gönjő se vor cere pe anul viitor trei milioane ér în această privire se va aduce în dietă și un proiect. De aici am pute conchide, că regularea Porților de feră — ce constituie o îndatorire internațională a monarhiei — va trebui să începă; totuși e bine să fim sceptici față cu atât scire, căci anunțarea acestui proiect face asupra celor ce cunosc mai de aproape împrejurările impresiunea, că el va fi adus se ca să nu fiă desbătut îndată se că se fiă executat numai mai târziu, acesta pentru a îndestuli în aparență anumite presiuni. Pentru regularea Porților de feră după tôte socotelile cheltuelilor vor fi de lipsă cel puțin opt până la zece milioane. In ministeriul de comunicațiune se spera, că se vor găsi oferiți pentru această operă, cari se o esecute nu numai tehnic, ci se o prețuiescă și financiar, de ôrece tratatul dela Berlin îndreptătesce monarhia să ridice anumite taxe. Au venit nu-i vorbă diierite oferte, dar ele se sprijiniau fote pe finanțele statului. Dar nu numai ministeriul de finanțe e gata să mărească bugetul statului, ci și ceilalți au nou cereri in petto; putem dar aștepta un buget cu cheltueli enorme mărite, chiar de va isbuti contele Szápary să mai domolească zelul de lucru alu colegilor săi. Că se vor mări venitele în nici un cas nu-i de nădăjduit. In această privire socotelele mai din urmă ne oferă o lectură plină de învățături; starea economică a țerei nici de cum nu-i astfel dezvoltată, încât să se mai pôtă impune sarcini contribuitorilor locuitorii.”

Incidentul din Dresda.

„Neues Pester Journal” scrie:

„Cununa Maghiarilor” ține foile germane într-o continuă agitare și ele se întrec în cele mai aventuriöse comentarii ale „demonstrațiunii”, care se plănuieste cu cea cunună; unele diare se ridică chiar până la colosală neghiobiă, de a afirma că d. Tisza ar fi voit să folosescă serbarea gimnasticilor pentru o acțiune în contra Germanilor din țările ungurești! Spre onora acestor foi am admite, că ele simulează numai deconcentrarea lor; ele simt, se vede, cu cât dispreț față și de cele mai simple legi ale buneii purtări s'au purtat Germanii la Dresda, răspundând la o salutare cu o insultă și de aceea se și silescă acum a face din insultă un act de apărare. Numai luând de bună această presupunere vom fi în stare a înțelege afirmări'e unor foi germane. De ar sta altfel lucrul și de s'ar pronunța o parte a presei germane seriosă solidară cu brutalitatea gimnasticilor din Dresda, întâmplarea ar putea trage după sine fote ușor îngrijitoare urmări. Putem ușor trece peste im-

prejurarea, că gimnasticii au trecut peste cuvenitele margini în zilele caniculare, plini fiind și de șeul berei; trebuie să socotim însă de un semn de adencă ură faptul, că diarele berlineze într-o atmosferă mai liniștită și cu mintea tréză își esercită în același mod puterea. Aici în țără ar trebui să ne îndemne această a face observațiuni, cari abia ar fi în stare să întărescă credința în durata intimității nôtstre cu imperiul german.”

SCRIRILE ZILEI.

Cetim în „M. Polg.” sub titlul „maghiarismul la jidovi”: „Jidovii din Petroșeni s'au obligat a solvi un creștar pentru fiecare greșală gramaticală, pe care ar comite-o în vorbire la convenirele lor sociale. Venitul acesta e destinat „Kultur-egylet”-ului din Clușiu. Ar trebui Clușienii să înființeze o secțiă a „Kultur-egylet”-ului, care se dea patente astorfel de „patriotii.”

—0—

Comitetul școlii săsesce de meserii din Brașov trimite pe directorul se Ión Hubbes, pe profesorii A. Tontsch și Iosif Maxim, prof. la gim. rom., și pe profesorul de desemn Fr. Hermann la Pesta, să studieze esposițiunea. Trimișii se vor împreuna cu colegii lor din Sibiu, Mediaș și Cohalm, trimiși pentru același scop.

—0—

Ni se scrie din Borsec, că diferita n'a bantuit în Borsecul de sus, unde sunt băile, ci în cel de jos între țeran și lucrători. Cu tôte acestea mulți din călătorii s'au întors încă din St. Mielăuș, înainte de a ajunge în Borsec. Timpul e rece și variabil.

—0—

Petrecerea de veră, ce o va întocmi junimea română din Reghin și juru în folosul școlii române de acolo și despre care am anunțat în Nr. 151 alu „Gazetei,” se va ține la 9 August n.

—0—

De câteva zile vremea e foarte rece și închisă în Brașov și împrejur; dacă nu ne-am afla în Iuliu, am crede că zăpada bate la ușe.

—0—

Scirea despre numirea contelui Khevenhüller ca ambasador în Bucuresci se desminte. Contele Khevenhüller va rămâne în Belgrad.

—0—

Un pasaport român dat pe numele Constantin N. Marinescu s'a găsit în cofetăria d-nei Zoe Popu. Păgubașul și-l pôte primi în numita cofetărie.

—0—

In Viena s'a format o reuniune cehă, care are de scop să întemeze bibliotecă populară și școli cehice în tôte suburbiile cetății și să ridice limba cehă la rangul de-a doua limbă a Austriei de jos. Reuniunea mai are drept scop a duce pe Cehii vienesi la luptă în alegerile comunale și dietale.

—0—

„Voința Națională” este informată, că legațiunea austro-ungară din Bucuresci a cerut estradarea individului Prauss, inculpat pentru mai multe esrocherii, și care a fost arestat de poliția Capitalei.

—0—

Muzeul artelor decorative din Paris, dice „Le Figaro,” posedă în acest moment o lucrare foarte interesantă: un iconostas, cu trei uși, cu icone de sfinți și care slujeste în bisericile răsăritene să închidă pe preot în timpul serviciului divin. Iconostasul dela palatul de industrie, este opera d-lui Lecomte de Nouy, arhitect, și este destinată pentru biserică episcopală dela Curtea de Argeș din România. El este în stilul bizantin cel mai curat. Figurile sfinților sunt în mosaic, trupul și ornamentele în bronz aurit și lucrat cu smalturi viu colorate. Acestă lucrare, care produce mare efect, a fost construită de-a întregul la Paris, în atelierile unuia din cei mai renumiți giuvaergii.

—0—

S'a făcut mare svon în țără, dice „Răsboiul,” cu plecarea Ovreilor la America și la Palestna. După

informațiile ce are „Noua Revistă,” mai toți Ovrei cari diseră României rămasă bună s'au întorsu înapoi, amenințați fiindă a muri de fôme acolo unde se duseseră să-și găsească o patriă nouă și o existență mai bună. Și totu înjură jidovii pe Români!

—0—

O deputațiune însemnată se va presenta în curându la Salisbury — dice „N. P. Journal” — cu rugarea, ca guvernul englesu să facă representațiunii în contra persecuțiunii, căreia sunt espuși jidovii în România. Deputațiunea spune, că s'au violat drepturile asigurate jidovilor din România prin tractatul din Berlin și că sunt tractați cu intoleranță. Cum se vede, aru vrea jidovii să ajungă deputați, senatori și cu timpul și miniștri. N'au gustu rău, numai vorba „Națiunii,” pofta în cuiu!

Spaimă patriotică.

Comitatul Albei-inferiore, 27 Iuliu 1885.

Domnule Redactor! În comitatul Albei-inferiore lucrurile încep a deveni scârbôse. Cultura maghiară face „progrese” de când cu „Kultur-egylet”-ul.

Ca exemplu aducă la cunoștință, cumcă notarul din Cutu cu numele Tuzes, abătându-se în săptămânile trecute pre la casa privată a judei comunalu din numita localitate, în absența judei a scotorocit prin cărțile și hârtiele private ale judei și în o ladă a aflatu „Istoria lui Horia” edată în formă de romanu de profesorul Florantin. La vederea numelui „Horia,” bietul ungurașu s'a spăriat și în spaima sa patriotică, nu s'a sfiit a sustrage cartea numită. După sustragere a trâmisi'o la solgăbiru, de unde ajunse la vice comitele. Cestu din urmă dete ordinu apoi notarilor cercuali din comitatul a pândi în toate comunele după această carte, ordinandu a se confiscă, căci nu este ertată cetirea ei. Așa apoi s'a confiscat la fiulul scolaru alu judei din Besineu, la mai multu în Boză și se urmăză înainte confiscarea unei cărți, a cărei nevinovăția este vedită.

La o astfel de procedură ilegală și menită pentru terorizarea cărturarilor români dela sate nu trebuie comentaru, însă îi asigurăm pe domni șovinisti și preneltele lor, că nu le servește spre onore și departe este de a le rădica nimbul de totu scădutu prin astfel de uneltiri neghiobe. Români însă își potu scrie în frunte cu astfel de ocaziuni, — ca să fie mai precauți cui dau pânea în mână când alegu notari și alte organe în comune, căci ei susțin de multe ori șerpi, cari îi învenineză.

X.

O RECTIFICARE.

Deva, 25 Iuliu 1885.

În Nr. 153 alu „Gazetei Transilvaniei” dela 11/23 Iuliu a. c. în „Partea economică,” a apărut unu comunicat datat în Deșiu (recte Deva) la 8 Iuliu 1885 subsemnatu de „Opincaru,” în care la adresa mea se cuprindă astfel de neesactități, pe cari a le lăsa nereflectate și nereduse la adevărata lor valoare, nu-mi permite nici simțulu de dreptate, nici reputațiunea mea de funcționar. Dreptu aceea, bine-voit Domnule Redactor, a da ospitalitate în colonele stimabilului diaru ce-lu redigeți acestei rectificări.

Înainte de toate, trebuie să constat, cu destulă părere de rău, că sunt unu dilectanți politici, cari, fără să cugete cu serioșitatea recerută la urmările lor, și neplăcerile, ce se potu nasce din insinuările lor, arun-

cate în publicu cu o ușurință copilărească, au mâncărimea de a pune pe hârtia, câte verți-uscate, cu cale și fără cale, îndestulindu-se cu singura, dar tristă împrejurare, să-și vadă tipăritu, negru pe alb, productul lor spiritualu.

În o astfel de depușiune, trebuie că a fostu „Opincaru,” când fără cea mai mică basă, și-a permis a face în contra d-lui Dr. Solyom Fekete Ferenz, președintele tribunalului regescu din Deva. o „denunțațiune,” pe carea de altmintrelea el însuși o declară de falsă. Anumit, în memoratul comunicat, d. „Opincaru” afirmă și apoi totu d. „Opincaru” negă, cumcă d-lu președinte, din motivul că eu sunt Românu, ar avea intențiunea a nu-mi permite să ocupu postul de secretaru la „Hunedora,” însoțire de aticipațiune și creditu în Deva; „nimicu mai falsu, și nimicu mai fără temei, decâtu această „denunțațiune;” prin urmare, subscrisul sunt datoru atâtu stimei, ce portu față cu d-lu președinte, câtu și mie însu-mi, dar mai cu sémă pentru orientarea publicului cetitoru, a declara sus și tare, că toate afirmațiunile d-lui „Opincaru,” cuprinse în desmemoratul comunicat, relative la cestiunea atingătoare de persoana mea, sunt puru și simplu scornituri rufăciôse, eșite din péna unui omu fără tactu, probabilu cu intențiunea de a compromite pe președintele și de a-mi strica mie.

Nu pot să încheiu aceste reflecțiuni, fără a profita de ocaziune, ca să declar, că d. președinte față de mine totdeuna s'a arătat cu multă bunăvoință; ba ce e mai multu, de două ori am fostu din partea d-sale recomandat și împărtășit de remunerațiune; pentru care bunăvoință, imi țin de datorință a-i exprima și pe această cale recunoștința și mulțămia mea.

Er pe d. „Opincaru” ilu rog, ca cu altă ocaziune să facă bine a se mărgini la espunerea faptelor „concretizate,” și a nu se demite la falsități, că nu-istă bine.

„Așa să fiă și bine va fi.”

Alexandru Czura,
oficialu pe lângă trib. reg. din Deva.

EUROPENII ÎN CELELALTE CONTINENTE.

(Urmare.)

Vârful cu doru, 20 Iuniu 1885.

3. Din punctu de vedere economicu. Se scie că fără colonii și fără tractate comerciale nu pôte fi vorba de unu comerțu întinsu și avantajos. Se mai scie, că Anglia, Italia, Franca, au întrecut de multu pe Germani în negoțu și industriă; ele produc marfă mai solidă și mai efînă — avându sorginți nesecavere de materialu în propria țără, și drumuri de comunicațiune mai efine și mai sigure (bine protejate) cu toate continentele — concureză pe Germani mai pretutindena. Germania însă, ca să și pôte trece mărfurile sale, trebuie să-și întemeieze colonii și să-și desvolteze flota colonială și de răboiu în așa modu, încât să corăspundă pe deplin pozițiunii, ce ocupă ea în Europa.

Spre ajungerea acestui scopu întreit u ea, Germania a lucratu cu stăruință mare încă de pe la anul 1815 tinându treptat cu o rară persistință la politica colonială. În deceniulu din urmă însă s'a pus cu totă puterea disponibilă pe politica colonială, după ce se unifică într'unu imperiu mare și atâtu de puternicu. Ea scie bine că fără o flotă impunătoare și corăspunătoare intereselor sale capitali, carea să-i protegă la vreme de nevoi și de grea cumpănă căile marine, că fără colonii și fără drumuri pe mare deschise debuseului său comercialu, nu pôte prospera, nu-și pôte susține veda în lume ca imperiu de primulu rang. Că va și isbuti în politica sa colonială începută cu atâtă vehemență, că va pută sta într'o di față'n față cu Anglia, Franca, Italia, cari, deși se par astăzi desbinate între sine prin intrigile străine scuite de totă lumea, la unu momentu datu

nu voru permite odată cu capulu, credem, jignirea — vătămarea — intereselor lor celor mai vitali: această ni-o va arăta viitorulu cel mai apropiat.

De dragostea politice coloniale a începutu Germani oficial de câtu timp să arate o amiciă forte fierbinte tuturor statelor cu populațiune semitice. Prin influențe germane s'a înființat dualismulu dela noi. Ce însemneză acestu dualismu în sensu absolutu și principialu decău neteșirea drumulu cătră ostu și sudostu: „Drang nach Osten und Sudosten?” Ce însemneză atâtă misiuni militare germane pela Peching, pe la Stambul, pe la Teheran etc.?

Ce însemneză candidarea atâtor principi germani la ori-ce tron devenit vacantu? Ce a însemnatu refuzulu lui Napoleon III d'a vedea pe tronulu Spaniei unu principe germanu, din care cestiune a isbucit inșpă mântătorulu răboiu din 1870—71 etc.

Și din aceste puține cazuri se vede limpede, cu câtă stăruință și cu ce planu preugetat lucră Germania la realizarea dorințelor ei pangermanice. Cumcă Germania și-a inițiatu deja în modu oficialu cu totu deădinsulu politica sa colonială se pôte vedea decătră cine are ochi de vedutu și urechi de audutu din faptele se mai recente, din demersurile ei diplomatice din jocurile se politice. Mai cu sémă două împrejurări momentobătu la ochi:

1. Ca să pôte încăpe și ea între cele 4 puteri: Anglia, Franca, Italia și Turcia, pe care a învrăjbitu cu Anglia. Pe Italia și pe Turcia le-a atrasu în partea sa, pe Franca a predispus-o contra Chinei și pe Anglia a lăsat-o să se incurce rău în Egiptu. Er pe Spania și pe alte state mai mici, grămădindu-le cu candidări, cu visite înalte și cu amiciții de totu felulu voiesce să le atragă în partea sa. A și succesu această în mare măsură. Dără dovada cea mai elocinte este că pe puterile interesate parte le vede bucuros împărecheate între sine (după vechiulu dicton „divide et impera”) parte se silesce a le atrage la sine ca și în legături amicale. Pe Rusia însă, care este pe departe de Africa și carea pe lângă imensele se teritorii, ce le posedă atât în Europa, câtu și în Asia, mai are încă numeroșe compensațiuni implicite în zona sea, — acum de vre-o 10 ani mai cu sémă nu numai n'a menajat-o, — dără la unele momente date a amenințat-o chiar. Că n'a isbucit u rășul răboiu între ele, are Europa d'a mulțami numai bătrânulu monarchu Vichelm, care după cum se scie, nu mai vrea — câtu va trăi multu-puțin — nici unu răboiu în Europa.

2. Că Germania rimnesce a avea antietate fiă și numai egală cu a Angliei sau Francei în Africa, — a atrasu în zona sa nu numai conferințele Congului constituindu-se, la voință sa în acordu cu celelalte puteri reprezentante, imensele teritorii dela cursulu inferioru și prima jumătate a cursulu mijlociu a acestui fluviu în statulu internaționalu „Congo,” — dără a întemeiatu chiar colonii spre sudu dela posesiunile portugeze: Angolo și Loanda.

După toate indiciile, Germania ne-încăpându de Anglia, Franca, Italia și de lumea musulmană (mahomedană) în Africa septentrională — își caută noroculu în spre sudulu aequatorului, încercându a-și întemeia colonii și ajutându poporile indigene din spre stânga riuulu Congo, — numit u cursulu de mijlocu „Luataba,” și pe la cursulu superioru „Luapula,” — să se constituie și organizeze modernu. Credem, ba suntemu convinși, că ea (Germania), odată pornită pe această pantă, nu se va opri aci, mai cu sémă după pozițiunea ei actuală, ce ocupă în lume din toate punctele de vedere, decă nu cumva avansurile ei în Africa centrală nu se voru isbi de pedeci naturale elementare, pe cari mai cu sémă Angliei, Francei, Portugaliei etc. — deși se luptă mereu în Africa ca de ani 300 pentru întemeierea și susținerea coloniilor lor (luptându-se când cu sibiăticia poporelor indigene, când cu calamitățile naturii ecuatoriale, când cu clima omoritoare), — acele pedeci naturale nu le-au putulu și nu le potu învinge. (Va urmă.)

FOILETONU.

Cum au pierdut Sașii Clușiu?

De când s'a fusionat Transilvania cu Țera ungurească și de când ședă deputații șoseși ardeleni pe băncile parlamentului ungurescu din Peșta, la totă ocaziunea le strigă acestora șovinisti și fanaticii maghiari, că să ia sémă bine ce facu și să nu se deslipescă de Maghiari, frații și aliații lor din trecut, că de unde nu îi inghitu Români.

Cu gogorița românească îi amerință pe Sași în zilele noastre chiar și miniștrii poleciti liberali, cari nu s'au sfiit a li-o spune Sașilor verde în parlamentulu ungurescu din Peșta, că ei să nu se deslipescă de rassa maghiară, câtă vreme vreau să-și mai păstreze în viitoru naționalitatea lor, pentru că, dacă astăzi nu se voru supune orbesce guvernului și rassei maghiare, mâne are să le mance pomana elementulu românesc.

Așadar Maghiarii le punu compatriotiloru noștri Sași în perspectivă unu pericolu ce i-ar pută amenința din partea Românilor, pentru ca să nu vadă pericolulu, care într'adevăr îi amerință chiar acuma înaintea ochilor cu nimicirea naționalității lor. Maghiarii prin apucătura lor machiavelistă voru se inspira în Sași nouă ură și neîncredere cătră Români, cătră cari și așa Sașii

n'au avut încredere și adevărată și sinceră simpatie, de când s'au aședat aici în Ardélu între Români. Chiar prin primul privilegiu, ce l'a datu Sașilor regele ungurescu Andreiu, s'a pus din nenorocire basă la ură și la certă, la vrajbă și la dușmănie între Sași și între Români.

Sașii totdeuna s'au temutu de nemulu românesc și se pare că încă și astăzi se temu mai multu de Români ca de Maghiari, măcar-că Români până acum nu le-au luat Sașilor din Ardélu nici o cetate și nici un orașu, pe când Ungurii le-au luat Sașilor Oșorheiulu, Turda, Aiudulu, Ocna și Clușiu și ađi mâne le va luă Brașovulu și Sighișora, decă Ungurii voru progresa cum au progresat de 15 ani încôce.

Acuma să vedem cum au perditu Sașii din Ardélu Clușiu, care a fostu cetate curat săsescă. În espunerea această voi urma după popa săsescu I. Georgie Schaser, care pela anul 1845 a publicat u lucrare în „Archiv des Vereines für Siebenbürgische-Landeskunde” despre biserica evangelică luterană din Clușiu.

Încă de prin secululu alu patru-spre-șecilea veniră căți-va Unguri la Clușiu și se aședară printre Sași. Sașii fiind și ei catolici ca și Ungurii îi primiră în orașulu lor și îi luară sub aripile privilegiilor și libertăților lor. Dără Ungurii sub scutul și la adăpostulu privilegiilor, libertăților și comunităților săsesci se înmulțiră

în scurtu timp, și după ce prinseră aripi ridicară presiuni față cu vechii lor domni și stăpâni, cari îi primiseră în casa lor la începutu numai ca oșpeți și ca coreligionari. Ungurii pretindeau drepturi egale politice cu patronii lor.

În cele din urmă ne mai avându în cătrău și ne mai putându Sașii birui cu Ungurii cei furioși, pentru ca să aibă odată pace și liniște, încheiară la anul 1458 o convențiune, pe basa căre a se învoiră ca într'unu an să se alegă primariu său fonogiu dintre Sași, eră în celalaltu să se alegă dintre Unguri, în Magistratu să se alegă 6 membri dintre Sași și 6 dintre Unguri, în reprezentanța comunală, care se compunea dintr'o sută de membri, să se alegă 50 de membri dintre Sași și 50 dintre Unguri; din veniturile comunale să se bucure amândou naționalitățile de o potrivă. Această convențiune a întarit-o încă în acelu an regele Mateiu Românulu, carele a pus basă solidă la împărăția ungurescă. Dără tocmai pacea această a avut urmările cele mai funeste pentru elementulu germanu din Clușiu.

În decursulu luptelor, certelor și încercăturilor ce au domnit în Ardélu în zilele împăratului Ferdinandu I. și ale lui Ioan Zapolia, națiunile politice ardelenale pădară religiunea și ierarchia catolică și adoptară la începutu principiile și învățăturile reformatorelui Luther, dără Ungurii în scurtu timp părăsiră învățăturile și principiile

† Generalul Grant.

Generalul Ulyse Grant a cărui morțe a vestit-o telegramă a „Agenției Havas” s'a născut la 27 Aprilie 1822, la Point-Pesant (Ohio). In etate de 17 ani intră in școala militară din West-Point, și ești ca sublocotenentul de infanterie în 1843.

Elu a luat parte la expediția din Mexico, in care își câștigă gradul de căpitan și obține trei citațiuni pentru bravura sa. După incheierea păcei, elu reîntră in viața civilă și se ocupă cu exploatarea agricolă până in momentul când izbucni războiul de secesiune. Atunci reluă serviciul, cu gradul de colonel, inainta repede, fu numit major general după ce luase fortul Donelson, și se distinse in angajamente numeroase, între altele in lupta îngrozitoare dela Pittsburg-Landig. La 27 Decembrie 1862 inlocui pe generalul Sherman in comanda armatei federale care asedia Vicksburgul, și după luarea acestei piețe și capiularea generalului Pemberton, care se predea cu 18,000 de omeni, Lincoln ilu numi generalisimul peste tota armata Uniunii. Se știe, dice diarul francez „Temps” energia și inflexibilitatea cu care generalul Grant a condus această grozavă campanie: după o expresie a lui, „n'avea timp să ingrope morții” și din bătălia in bătălia dela Wilderness la Weldon și la Burkesville strângea din ce in ce mai tare cercul in care se mișca armata sudistă.

După restabilirea păcei, Grant reîntră in viața privată; dar in 1867 fu chemat la ministerul de războiu și in anul următor fu numit președinte al Uniunii. In 1872 fu realesu contra d-lui Horace Greeley și in 1876. refusându de a-și pune candidatura pentru a treia oară, cedă președința d-lui Hayes. Atunci Grant întrebuiță câțiva ani pentru călătorii in Europa. Reintorsu in patria sa dela 1879, elu s'a ocupat cu afaceri financiare: falimentul unei case de comerț, întâmplat acum câteva luni, ilu ruina cu desăvârșire și contribuă fără indoială la a grăbi progresul bôlei de care suferia deja. Simpatia concetățenilor săi nu i lipsi in nenorocirea lui: se organiză in vaferea-i o subscriere, dar elu refu să primescă suma adunată; in urma acestui refu Congresul din Washington luă cu o mare majoritate hotărîrea de a-lu restabili in cadrele armatei.

CONVOCARE.

Adunarea generală a despărțământului XI al Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român se convoca pre 11 Augustu st. n. a. c. 8 ore antemeridiane in Comuna Băscău.

Dreptu aceea nu numai membrii despărțământului, ci toți fii cărora le zace la inimă viitorul cultural al mamei toru națiunii române, sunt rugați a participa la acea adunare.

Șumleul Silvaniei, la 23 Iuliu 1885.

Alimpu Barbolovicu Andreiu Cosma.
vic. Silvaniei și direct. desp. XI. secretar.

SCRIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. alu „Gaz. Trans.”)

VIENA, 29 Iuliu. — După cum anunță diarele, s'a stabilitu acum, că împăratul germanu nu vine la Ischl, ci regele și regina se duc la Gastein.

DOBRIȚINŪ, 29 Iuliu. — Cadavrul majorului Kornai s'a binecuvântat er și s'a trans-

portat la Arad. La ceremonia funebră a asistat și colonelul Czerlien-

LONDRA, 29 Iuliu. — Moses Montefiore a murit.

AGRAM, 29 Iuliu. — Din pricina afacerii documentelor, se urmază vii tractări între amândou opozițiunile, cu scopu d'a procede împreună ca să se convõe dieta.

DIVERSE.

Unu procesu ciudat. — In Anglia, țera estravanțelor, se pertractă unu procesu ciudat. Unu fabricantu, cu numele Smith, sil pe fiul s'eu, să studieze drepturile in contra voinței sale. In anul 1882 își termină t'enerul studiile se luând doctoratul; dară până acum după studiile se n'a putut să și câștige nici unu ban; in urma acestora ridică pără in contra tată-s'eu, in care dice: Decă tatăl meu s'ar fi uitat peste c'alendarul advocaților, inainte de a mă da la studiu, ar fi aflatu trei fețe pline cu Smith; elu m'a amăgitu, eu pretind dela elu o rentă anuală de 250 punți sterlingi s'eu 2500 fl. v. a. Câștigându procesul meu, voru câștiga omeni in credere in mine și imi voru in credința pe ale lor; deocamdată, să m'ia de bătrânul, care mi-a causat atăta trudă și muncă, ca să potu trăi cinstit.

Statistica crimelor și delictelor in România. — Cetim in „Curierul Financiar”: a). *Crime*: Inaintea Curților cu jurați din România s'au prezentat, in anul 1880, 1560 acusați — contra 1518 in 1879, — din care 1503 bărbați și 57 femei. S'au recunoscutu însă inocenți și prin urmare s'au achitat 530 acusați; restul de 1027 au fostu condamnați: 97 la muncă silnică pe viață, 101 la muncă silnică de la 5—10 ani, și 528 la închisore corecțională. Față cu anul 1879, numărul condamnaților de Curțile cu jurați a crescut in 1880 cu 135. După naționalitate, acusații din 1880 se dividu: 1486 români, 13 ovrei, 29 austriaci, 10 turci etc.; după etate, avem: 5 mai tineri de 16 ani, 129 între 16 și 21 ani, și 1416 dela 21 ani in sus. Contingentul celu mai mare de acusați, unu număr de 1229, l'a datu populațiunea puțină cultă de la țară, agricultor, și in a doua linie meseriași cu 207 acusați. Dintre județe, Doljul e acelu care a avutu numărul celu mai mare de acusați: 107, apoi vine Ilfovul cu 93, Vlașca și Putna cu 84 etc. Ilfovul prin urmare, care numără relativ cu Doljul o populație mai mare, a mersu mai bine in 1880 din punctul de vedere alu crimelor. Crimele cele mai numeroase in 1880 au fostu tâlhăriele și jafurile, pentru care s'au condamnat 549 acusați. In a doua linie vine crima de omor și asasinat cu unu contingent de 207 condamnați; pentru răniri și lovituri care au causat morțe s'au condamnat 139 indiviți; pentru incendiere cu voință 32; pentru falsificare de inscrisuri 15; pentru atentat la bunele moravuri 12. b). *Delicte*: Tribunalele corecționale din țară au condamnat in 1880 pentru delicte 19,523 indiviți din 37,379 preveniți, contra 34,841 condamnați in 1876. Delictele pentru care s'au pronunțat numărul celu mai mare de condamnați sunt furturile cu 5966 condamnați din 10,653 preveniți; bătaile și rănirile au datu locu la 4792 condamnați.

Palmuitu de unu cadavru. — „Gazeta Germaniei de Nord” narază o morțe întâmplată in cele mai dra-

matice imprejurări. Elevii școlei de Belle-Arte din Berlin sunt autorizați a face studii asupra anatomiei umane in sala de disecție a Academiei. Cadavrele sunt pentru scopul acesta așdate pe un felu de cruce și menținute astfel in poziție verticală. Țile trecute unu elevu intrându singuru și cam târziu in sala de disecție, se apucase a desina unu modelu, când unu cărlig care ține cadavrul, rupendu-se, cadavrul cădu inainte in astfelu de modu, că palma lui isbi obrazul elevului. Nenorocitul de băiatu o luă la fugă coprinsu de-o frică neună. De atunci niște friguri grozave, insoțite de delir, nu l'au părăsit unu momentu, până in cele din urmă a și încetat din viață.

Căsătoria Princesei Beatrice. — Joia trecută s'a celebrat la castelul din Osborne, in insula Wight, căsătoria celei mai tinere fete (29 ani) a reginei Englierei cu principele Henric de Battenberg. Cu acestu prileju, regina Victoria a voit să părăsescă deprinderile sale quasi călugăresci, in care trăia dela morțe soțului s'eu, și a căutat să dea ore care strălucire ceremoniei. Invitațiuni numeroase fuseseră făcute. Strămtorile reședinței din Osborne nu se potriveu cu marele și numărusele primiri, și a trebuit să se facă apelu la ospitalitatea mai multor casteluri și case din vecinătate pentru a se găsdii invitații. Principele și principesa de Galles a rămasu pe bordul Jachtului cu care venise, ducele și ducesa de Edinburg au rămasu asemenea pe bordul vasului Enchantress; umbrare spațioase au fostu făcute pentru dejunul nupțial; unulu din aceste umbrare era rezervat numai pentru personajele princiare, unu altulu pentru invitați, și unu alu treilea pentru slujitorii regali. Pe fiecare masă se afla prăjitura de nuntă (Weddingcake) din care comensii luau câte-o bucată; totu din această prăjitură se trimite câte o felie la prietenii absenți, ori câtu de departe le ar fi locuința. Aceste prăjituri naționale sunt de o mărime monumentală, inalte de șese picioare, așdate pe nisce vase de aur și împodobite cu embleme de ocașă. Cele mai serioase diare din marea Britaniă dau nisce descrițiuni minuțioase asupra acestor prăjituri. Ele dau de asemenea și lista întregă a tuturor darurilor de nuntă primite de t'enera principesă, și care cuprind alături de numeroase bijuterii și felurite obiecte de artă, unu cufăr pentru rufe, unu pianu cu cordă și o bibliotecă. Trusoul este foarte bogat și ar fi de ajunsu pentru aprovizionarea mai multor prăvălii de încălțăminte, îmbrăcăminte etc. Cele mai frumoase toalete au fostu aduse dela Paris. Logodnicul venise din Germania întovărășit de tota familia lui. Archiepiscopul de Canterbury, asistat de episcopul de Winchester și de cătră decanul de Windsor, au dat binecuvântarea nupțială. T'enera păreche a plecatu spre Germania din s'era căsătoriei.

Cununia unui Muscalu. — Unu preot amățit trebuia să cunune pe unu rusu cu o rusoaică, ce se cheama Sultana. In locu însă de a deschide cartea la partea se citește la cununii, o deschide la aceea ce privește botezul și după ce bălbaie nițel, începe a întrebă pe rusu: — Te lepești de Satana? — Ba, lovam Soltana, întâmpină Rusulu cu aeru mândru. — Te lepești de Satana? urmază popa a doua oară? — D'ar de ce se lepadam Soltana? întrebă rusulu nedumerit. — Te lepești de Satana? continue popa și a treia oară. — Ba, parinti, noi nu vinitu aici să lepadam Soltana, noi lovam Soltana, no lepadam! răspunde acum iufuriat Rusulu.

Editoru: Iacobu Mureșianu.

Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Mureșianu.

lui Luther și adoptară învățăturile lui Calvin și mai târziu o parte din Unguri primară învățăturile lui Socin și să făcără Sociniani s'eu Unitari.

Prin împărțirea populațiunei clușiene in mai multe confesiuni se născură frecări și certe între Unguri și Sași, cari degenerară in ură contra Sașilor. Acestea certe causeră Sașilor totu mai multu rău, cu câtu Ungurii erau protegiați și sprijiniți la curtea regelui Ioan Sigismund. Ba acum lucrul ajunsu atăta de departe, că procesele nu se mai apela ca mai inainte la Universitatea săsescă din Sibiu, ci de-adreptul la tabla regescă. Acum Ungurii, protegiați de cancelarul regescu M. Csaki, făcără pretențiune și asupra bisericii celei mari și asupra parohiei și cereau, ca să aibă asupra bisericii celei mari săsesci și asupra veniturilor parohiale asemenea parte cu Sașii luterani evanghelici, măcarcă Ungurii reformați își zidiră o biserică nouă in castel, care era numai a lor.

O trăsătură de condeiu a regelui Ioan Sigismundu Vineri inainte de Rusali in 1568, decise sorțe fatală a Sașilor din Clușiu pentru totdeuna, căci decretul s'eu dispunea: Că după morțe s'eu după retragerea voluntară a actualului parochu săsescu Franciscu Davidis, să ia in posesiune biserică și parochia săsescă unu parochu ungurescu și după morțe lui eră unu parochu săsescu, și in anul, in care ar fi unu Unguru județu, să aibă

Ungurii singuri deplinu dominiu asupra bisericii parohiale și asupra serviciului dumnezeescu intr'nsa, precum și Sașii să aibă asemenea dreptu asupra bisericii și asupra serviciului dumnezeescu, când va fi județu Sasu peste Clușiu. După acestu decretu regescu in favorea Ungurilor indata trecu biserică parochială săsescă in mâinile Ungurilor, pentru că parochu săsescu Franciscu Davidis își schimbă numele unui parochu săsescu cu celu alu unui parochu ungurescu, căci nestatornicu in credința sa, mai întâiu Luteranu, apoi Zwinglianu și acum Socinianu, și cu contimpuranul s'eu George Blandrata, află între Unguri preste totu și între Clușieni cu deosebire mai mare răsnetu și mai mulți partizani, decâtu între Sași, dintre cari unii trecură la Calvinism și Socinianism și prin aceea la Ungurism, pecând partea cea mai mare a Sașilor remaseră încă credincioși religiunii luterane.

Ungurii lăpădându-se de religiunea luterană se făcără cei mai mari adversari ai Sașilor și de aci incolo legătura frățescă, carea părea a se intemeia prin noua credință între acestea două națiuni, se rupse și Ungurii căutau să câștige in teritoriul Sașilor influință și dominație. Ungurii prin propaganda lor cea fanatică câștigară pe teritoriul săsescu nu numai unele inimă, ci și drepturi și libertăți, astfelu ungurismul prin violență își întinse influința calvinescă afară de Clușiu in orașele săsesci Orăștia, Aiud, Turda, Ocna și Făgăraș. Sașii

din Clușiu ajunseră prin machinațiunile parochului Davidis și prin violențele cele aprigi ale Maghiarilor calvini in anul 1570 in starea cea mai deplorabilă, căci fiindu despoiați de Ungurii aceia, pe cari ii primiseră ca oșpeți, de tôte drepturile, trăiau o viață miserabilă, că numai avu nici acea mângăere sufletescă ca să mai audă in biserică limba nemțescă. Asuprirea, sub care gemu Sașii din Clușiu s'a mai mărit și prin aceea, că voivodul Cristofu Batori in urma stăruințelor regelui polon Stetanu Batori și ale Papei Gregorie XIII, introduse in Clușiu, pe Jesuiți in 1579; acestia fură alungați din Clușiu de Sigismundu Batori la 1588, dar de George Hommannai, eră introduși; numai in anul 1619 fu desființat ordinul Iesuiților de principele Gavrilu Betlenul. In timpul acesta Sașii, căți mai rămaseră in religiunea luterană, se aflau in cele spirituale in starea cea mai jalnică, pentru că n'aveu unde și dela cine să asculte cuvântul lui Dumneșu in limba lor nemțescă.

In anul 1627 Novem. 15 se adresară patronii bisericii ortodocse din Clușiu, adecă ai bisericii reformate, printr'o rugăminte ungurescă cătră Universitatea națiunii săsesci pentru instituirea și salarisarea unui capelanu săsescu.

(Va urma.)

Cursul la bursa de Viena

din 28 Iuliu st. n. 1885.

Table with 2 columns: Item (e.g., Rentă de aur, Amortisarea datoriei) and Price/Value.

Bursa de București.

Cota oficială dela 14 Iuliu st. v. 1885.

Table with 2 columns: Item (e.g., Renta română, Credit fonc. rural) and Price/Value.

Cursul pieței Brașov

din 29 Iuliu st. n. 1885.

Table with 2 columns: Item (e.g., Bancnote românești, Argint românesc) and Price/Value.

Numere singuratică à 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei“ se pot cumpăra în tunceria lui I. Gross.

Beiu, Vodă, Domnă ROMANŪ ISTORICŪ de Theochar Alexi.

A apărut complet în 34 broșuri à 20 cr.

Orî ce librar, colportor, legător de cărți etc. este gata a procura aceste broșuri franco, duse la casele onor. cetitor.

Acastă scriere este unică în totă literatura română, căci în adevăr nu posedăm nici un roman original coprinde pe 1000 de pagini din care, nici una nu este lipsită de interes pentru orî ce cetitor.

O variațiune bogată, precum nu oferă nici unul din romanele traduse, apoi interesul ce ni se excită pentru faptele istorice, prefate lec-

tura acestui roman în o adevărată plăcere, în un bogat isvor nu numai de distracțiune ci și de instrucțiune.

Textul romanului este însoțit de ilustrațiuni, care și aceste sunt originale, compuse de un artist anume pentru această scriere. Ea cuprinde istoria României, începând cu fanariotul Caragea, trecând la revoluțiunea eterii grecesci și a lui Tudor Vladimirescu, a cărui viață, fapte și morțe tragică sunt cu de amănuntul descrise, atinge revoluțiunea dela 1848, tracteză pe larg Domnia lui Cuza, dând un tablou amenunțit despre acea epocă și încheia cu alegerea lui Carol de Hohenzollern.

Firul, pe care se înșiră aceste tablouri istorice, se compune din un subiect sensațional în totă puterea cuvântului. — Un tată, perșându zestia fiicei sale, într'o scenă, unde acesta o reclamă dela el, își ese din fire și o lovesce de morțe. Pentru a scăpa de pedepsa legii, o tâ-

resce în grădină, unde îi taie capul, îngropându-l, pentru a face să credă lumea, că cadavrul fără cap, este al altei persoane. Cu tôte astea se vede silit a mărturisi faptul și este condamnat la muncă silnică. După câțiva timp se descoperă că... dar cine voiesce a sci ce se descoperă, citescă romanul, unde va găsi cu ce să-și aște, ș'apoi cu ce să-și astempere curiositatea.

Cine-și procură întregul op de-a-dreptul dela tipografia editore plătindu-l de-o dată înainte, se va profita de economisirea portului adică va avea să trimetă numai câte 15 cruce de broșură seu pentru 34 broșuri 5 florini.

Tipografia Alexi, BRAȘOVŪ.

Tôte administrațiunile diarelor românești sunț rugate a ne face ofertă pentru publicarea acestui anunț.

Anunțăm acelor onorați cetitori, cari vor binevoi a se abona la foia noastră de aici încolo, că avem încă în rezervă numer del dela începutul anului 1885 prin urmare pot să aibă colecțiunea completă.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersul trenurilor

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a călei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with 4 main columns: Predeal-Budapesta, Budapesta-Predeal, Teiuș-Arad-Budapesta, Budapesta-Arad-Teiuș. Each column contains train routes, times, and prices.

Nota: Orele de nopte sunt cele dintre liniile gróse.

Tipografia ALEXI, Brașov.